

Matjaž Klemenčič, Milan Mrdenovič, Tadej Šeruga, *Politična participacija slovenskih etničnih skupnosti v ZDA – študija primerov Clevelanda, Ohio, in Elyja, Minnesota*

Maribor: Univerza v Mariboru, 2020, 486 str.

V zadnjih letih smo dobili kar nekaj novih monografij o zgodovini slovenskih izseljenskih skupnosti v ZDA izpod peresa Matjaža Klemenčiča in njegovih doktorskih študentov na Univerzi v Mariboru ter na programu Ameriške študije na Filozofski fakulteti ljubljanske univerze. Delu Maruše Verbič Koprivšek o Slovencih v Denverju (2014) sta sledila pregled zgodovine slovenske skupnosti v Elyju v Minnesoti Matjaža Klemenčiča in Tadeja Šeruge (2019) ter zgodovine slovenske skupnosti v Calumetu v Michiganu Dominika Herleta (2010). V to serijo sodi tudi monografija, ki jo predstavljamo tu in ki je sad obsežnega raziskovalnega dela treh avtorjev.

Monografija je primerjalna študija o politični dejavnosti v slovenskih izseljenskih skupnostih v Clevelandu in v Elyju z vidika aktivne participacije njihovih članov na ameriški lokalni, državni in zvezni politični sceni. Delo nadgrajuje dosedanje študije o dveh izmed najznamenitejših slovenskoameriških naselbinah in o vpetosti slovenskega izseljenstva v politično življenje ZDA nasploh. Metropolitanski Cleveland in malo mestece Ely predstavljata v marsičem diametralno različna primera urbanih naselij, s katerimi je povezana zgodovina slovenske prisotnosti v ZDA. Cleveland si je kot kraj z največjim številom slovenskega prebivalstva prislužil ime »ameriška Ljubljana« in je imel kot tak poteze slovenskoameriške »prestolnice«. Rudarski Ely, zadnje v vrsti naselij vzdolž največjega ameriškega nahajališča železa in drugih rud, na skrajnem severu Minnesote na meji s Kanado, je v svojih najboljših časih štel le nekaj tisoč prebivalcev. Polovica jih je bila Slovencev, in temu primeren je bil njihov vpliv v organiziranem in javnem življenju. Kraj se je po drugi svetovni vojni proslavil z okoljevarstveno politiko in naravi prijaznim prestrukturiranjem gospodarstva. V obeh primerih so politični predstavniki in volivci iz vrst slovenskega izseljenstva odigrali vidno javno vlogo. Pri tem so presegli meje organiziranih priseljenskih skupnosti in se povzpeli vse do najvišjih državnih ter zveznih upravnopolitičnih ravni.

V knjigi je uvodoma predstavljena zgodovina obravnavanih naselbin skozi razvoj in tipologijo naseljevanja slovenskih priseljencev in oblikovanja družbeno in gospodarsko strukturiranih skupnosti. Izpostavljene so zgodovinske okoliščine in vloge institucionalnih stebrov tega razvoja, od cerkve in bratskih podpornih organizacij do narodnih domov in druge organizacijske infrastrukture, okrog katerih se je vrtelo življenje skupnosti v svoji svetovnonazorski raznolikosti. V obeh primerih se je ta razvoj začel že konec 19. stoletja, svoj višek pa je dosegel v obdobju med svetovnima vojnoma, ko so se skupnosti ekonomsko in vsestransko okrepile tudi z novimi generacijami in svoj pretežno delavski družbeni profil nadgradile z vse številnejšimi srednjimi družbenimi plastmi. V dvajseta leta 20. stoletja segajo tudi prvi vidnejši politični uspehi, sprva na ravni mestne in lokalne politike, od štiridesetih let

20. stoletja dalje pa so politični predstavniki iz slovenskih vrst prodrli tudi do državnih parlamentov in washingtonskega zveznega kongresa.

Knjiga ponuja podrobno in večplastno sliko političnega življenja v obravnavanih skupnostih od konca 19. stoletja do današnjih dni. Predstavljen je kronološki razvoj političnega dogajanja v kontekstu spreminjajočih se lokalnih in širših političnih scenarijev. Avtorji razpravljajo o družbeno-političnih razmerah, v katerih so se formirali slovenski politični subjekti, o etničnih in drugih političnih zaveznih, ki so zaznamovala politično delovanje in orientacijo volilnega telesa znotraj slovenskih priseljskih skupnosti. Prikazane so oblike politične participacije, stališča in vloge slovenskega časopisja pri oblikovanju javnega mnenja, obravnavani so vplivi, ki so jih imeli v izseljskih skupnostih dogajanja v »stari domovini« in mednarodni zgodovinski prelomi. Podrobno so obdelani posamezni nivoji političnega delovanja v areni vsakokratnih lokalnih in širših interesov ter konfrontacije med demokratsko in republikansko politično opcijo, ki sta delili tudi slovensko priseljsko skupnost. Prikazano je, kako je slovenska skupnost gradila svoj politični ugled in politični vpliv, kako je bila etnična politika pri podpori kandidatov dolgo pomembnejša kot sami politični programi, a hkrati tudi, kako so na politične izbire volivcev vplivali konkretni interesi ljudi. Ti so bili pogosto v navzkrižju z interesi vplivnih gospodarskih in drugih lobijev. Bralec je seznanjen s kompleksnimi političnimi dinamikami znotraj samih slovenskih skupnosti in igranih posameznih političnih akterjev. Posebno zanimiva je primerjava med obravnavanima primeroma. Prikazano je, kako pomembna je bila angažiranost slovenskih priseljencev v politiki nove domovine, do izraza pa pridejo razlike, ki jih moremo povezati s krajevnimi specifikami življenjskega ter družbenega okolja.

Aleksej Kalc